

ZGODNOŚĆ MIĘDZY PŁCIĄ PSYCHOLOGICZNĄ PARTNERÓW, PARTNERA IDEALNEGO I RZECZYWISTEGO A SATYSFAKCJA ZE ZWIĄZKU*

Agnieszka Abramiuk¹, Karolina Konopka²

CONGRUITY BETWEEN GENDER IDENTITY OF THE PARTNERS,
GENDER IDENTITY OF IDEAL AND REAL LIFE PARTNER
AND ROMANTIC RELATIONSHIP SATISFACTION

Summary. The aim of the present study was to verify whether the accordance between partner's femininity and masculinity, and the correspondence between sex-role orientation of real and ideal mate is associated with relationship satisfaction. The study also investigated which type of sex-role orientation is mostly preferred in intimate relationships. 60 heterosexual couples took part in the study. The Masculinity and Femininity Scale (Lipińska-Grobelny, Gorczycka, 2011) was used to measure sex-role orientation of real and ideal partner. Relationship satisfaction was measured by items assessing the components of the Triangular Theory of Love (Acker, Davis, 1992). The study showed that the accordance between sex-role orientations of the partners, as well as real and ideal partner was positively related to the relationship satisfaction. However, the strongest predictor of

* Zgodnie z wytycznymi Komisji Etyki APS przeprowadzenie badania korelacyjnego nie wymaga uprzedniej zgody, o ile w badaniach biorą udział osoby pełnoletnie, a procedura badania spełnia standardy etyczne. Uczestnicy zostali poinformowani, że: (1) udział w badaniu jest dobrowolny, (2) mogą odmówić uczestnictwa w dowolnym momencie badania, (3) badanie jest anonimowe, (4) indywidualne odpowiedzi nie będą nikomu udostępniane i (5) analizom zostaną poddane zbiorcze wyniki, które zostaną wykorzystane wyłącznie do celów naukowych. Za zgodę na udział w badaniu (świadoma zgoda) poczytuje się uzupełnienie przez badanych kwestionariuszy.

¹ Instytut Psychologii, Akademia Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie (Institute of Psychology, The Maria Grzegorzewska University in Warsaw), ORCID: 0000-0002-6094-1166.

² Instytut Psychologii, Akademia Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie (Institute of Psychology, The Maria Grzegorzewska University in Warsaw), ORCID: 0000-0002-9575-5398.

Adres do korespondencji: Agnieszka Abramiuk,
e-mail: agnieszkaabramiuk1@gmail.com

women satisfaction was the duration of the relationship; whereas for men, it was their own masculinity. Androgynous individuals were indicated as ideal partners most often.

Key words: sex-role orientation, gender, relationship satisfaction, real partner, ideal partner

Wprowadzenie

Wyniki badań prowadzonych w ramach Diagnozy Społecznej (Czapiński, Pank, 2015) wykazały, że udane małżeństwo wskazywane jest przez Polaków jako jedna z najważniejszych wartości w życiu. Spośród różnych relacji bliskie związki wyróżniają się nie tylko pod względem czasu trwania, ale również tak dużą zażyłością, że partnerom zdarza się zatracać poczucie własnej odrębności (Aron i in., 1995, za: Doroszewicz, 2008). Aby stworzyć satysfakcjonujący związek, ludzie stają przed wyborem odpowiedniego partnera. Każdy człowiek ma wyobrażenie co do tego, jakie cechy powinien posiadać jego partner. Część z tych cech jest osadzona w stereotypach płci (Mandal, 2003), które są podstawą kształtowania się płci psychologicznej. Jest ona subiektywnym poczuciem własnej kobiecości lub męskości opartym na poznawczych reprezentacjach kulturowych obu płci, wykształconych w toku socjalizacji (Bem, 2000). Celem przeprowadzonych badań było sprawdzenie, czy i w jakim stopniu zgodność pomiędzy płcią psychologiczną osoby a płcią psychologiczną jej partnera, rzeczywistego i idealnego, wiąże się z satysfakcją ze związku.

Satysfakcja ze związku

Pojęcie satysfakcji ze związku nie ma jednoznacznej definicji, ale istnieje wiele pojęć pokrewnych, które odnoszą się do zagadnienia jakości relacji (Jankowiak, 2007). Przykładowo, Janicka i Niebrzydowski (1994, s. 66) podają, że „małżeństwo ocenia się jako udane, dobrane, czy też o wysokiej jakości jedynie wtedy, gdy istnieje u partnerów subiektywne poczucie szczęścia”. Li i Fung (2011) satysfakcję ze związku ujmują z kolei jako globalną, subiektywną ocenę jakości relacji. W obu definicjach podkreśla się zatem indywidualne kryteria oceny jakości związku. Już Kelley i Thibaut (1978) wskazywali, że satysfakcja ze związku zależna jest nie tylko od proporcji nagród i kar, których ten związek dostarcza, ale również od subiektywnego poczucia, na jak duże nagrody i koszty się w danej relacji zasługuje.

Sternberg (1986) ujął satysfakcję ze związku jako połączenie trzech czynników: intymności, zaangażowania i namiętności. Intymność definiował jako bliskość, wzajemną zależność partnerów od siebie i przywiązanie, które są wypracowywane wraz z czasem trwania związku. Wyraża się ona poprzez wysoki szacunek do ukochanej osoby, pragnienie dla niej dobra oraz dawanie i otrzymywanie wsparcia emocjonalnego (Sternberg, 1997). Namiętność zdefiniować można jako

intensywną tęsknotę za zjednoczeniem z drugą osobą (Hatfield, Walster, 1981, za: Sternberg, 1986). Wiąże się ona z dużym natężeniem pozytywnych emocji na początku związku (Acker, Davis, 1992) i dotyczy głównie sfery erotycznej i romantycznej. Namietność jest również związana z zaspokajaniem takich potrzeb, jak dowartościowanie własnej osoby, budowanie samooceny czy poczucie przynależności (Sternberg, 1986). Ostatnia komponenta – zaangażowanie jest czynnikiem, który można rozpatrywać w krótko i długoterminowym aspekcie (Sternberg, 1986). Aspektem krótkoterminowym jest decyzja o pokochaniu drugiej osoby, która pojawia się na początku związku. Zaangażowanie w rozumieniu długoterminowym kształtuje się później i jest czynnikiem, który, mimo iż inne wygasną, pozwala związkowi trwać (Acker, Davis, 1992). Powodem tego jest fakt, że decyzja o zaangażowaniu jest świadomie podejmowana przez partnerów i podlega ich woli, w przeciwieństwie do namietności i intymności (Sternberg, 1986). Badania wskazują, że trzy komponenty satysfakcji ze związku wchodzi w interakcję między sobą: wzrost intymności może prowadzić do wzrostu namietności (Acevedo, Aron, 2009), podobnie jak większe zaangażowanie może prowadzić do wzrostu zarówno intymności, jak i namietności (Sternberg, 1997).

Satysfakcja ze związku jest czynnikiem wzbogacającym poczucie sensu i szczęścia partnerów (Płopa, 2011), wiąże się z ich lepszym zdrowiem fizycznym i psychicznym (Kuczyńska, 1998). Brak satysfakcji w związku może z kolei przyczynić się do jego dezintegracji i rozpadu (Płopa, 2011). Poziom satysfakcji uzależniony jest od determinantów wewnętrznych i zewnętrznych. Do wewnętrznych Braun-Gałkowska (1992) zalicza osobowość partnerów, ich dojrzałość psychiczną, wzajemną miłość oraz umiejętność komunikacji i zdolność rozwiązywania konfliktów. Jako czynniki zewnętrzne wskazuje natomiast przede wszystkim poziom życia i sytuację finansową. Należy zauważyć, że percepcję jakości relacji partnerzy kształtują wzajemnie, oddziałując na siebie i nadając subiektywne znaczenie swoim zachowaniom (Kaźmierczak, 2013). Z tego powodu ważnym czynnikiem wpływającym na jakość związku wydają się nie tylko cechy dyspozycyjne i kompetencje interpersonalne danej osoby (Braun-Gałkowska, 1992), ale również własności jej partnera lub partnerki.

Dobór partnera

Według biologów ewolucyjnych, podstawową korzyścią z doboru odpowiedniego partnera i partnerki jest zapewnienie ochrony fizycznej i opieki oraz przekazanie „zdrowych genów” potomstwu (Gangestad, Scheyd, 2005). O ile kryteria doboru partnera do przelotnego kontaktu seksualnego i trwałego związku różnią się od siebie (Buss, 2007), o tyle dobór partnera do związku małżeńskiego i nieformalnego nie różni się znacząco, przy czym w przypadku kohabitacji zależny jest od jej znaczenia dla jednostki. Jeśli kohabitacja jest substytutem małżeństwa, to kryteria doboru nie powinny się różnić (Schoen, Weinick, 1993, za: Slany, 2002).

Jak dowodzą badania (Buss, 1989; Lippa, 2007, za: Pawłowski, 2009), główne znaczenie przy doborze potencjalnego partnera ma wygląd fizyczny, choć jest on mniej istotny dla kobiet niż dla mężczyzn (Fletcher i in., 2004). W doborze znaczenie mają również cechy charakteru. Ludzie preferują i szukają u partnera przede wszystkim tych cech, które zwiększają prawdopodobieństwo otrzymania wsparcia czy dzielenia się zasobami (Botwin, Buss, Shackelford, 1997). Cechy, takie jak hojność, pomocność, wrażliwość czy szczerłość, istotne są zwłaszcza wtedy, gdy manifestują się w zachowaniach wobec osoby oceniającej, a niekoniecznie wobec innych, nieznanym osób (Lukaszewski, Roney, 2010). Badania wskazują, że ten efekt jest silniejszy dla kobiet niż mężczyzn (Fletcher i in., 2004), co również można interpretować w kategoriach ewolucyjnych. Kobiety ze względu na dziewięciomiesięczną ciążę, połóg i laktację liczyć się muszą z dużymi obciążeniami organizmu. Partner, który posiada zasoby i hojnie nimi obdarowuje kobietę i dzieci, jest dla niej w tej sytuacji dużym wsparciem (Buss, 2001).

W doborze partnera znaczenie ma również kwestia podobieństw i różnic między partnerami. Nęcki (1996, s. 71) podaje, że „niezgodność zainteresowań, postaw, przekonań i opinii jest częstym problemem w układach międzyludzkich. (...) Fakt, że ktoś inny ceni inne wartości niż ja, podaje w wątpliwość słuszność moich przekonań. Wywołuje to poczucie dysonansu, dyskomfortu psychicznego”. Zgodność między partnerami pod względem różnych charakterystyk indywidualnych można ujmować w kategoriach wzmocnień. Jak podaje Buss (1985), partnerzy w małżeństwie i narzeczeństwie zwykle pochodzą z podobnych klas społecznych, wykazują zbliżony poziom inteligencji, podobne postawy i cechy. Podobieństwo partnerów jest jednym z czynników wpływających na decyzję o utworzeniu związku (Dwyer, 2005), a także jednym z predyktorów jego trwałości i oceny satysfakcji (Eysenck, Wakefield, 1981; Dwyer, 2005). Przedmiotem dotychczasowych analiz było głównie podobieństwo partnerów pod względem cech osobowości (Arrindell, Luteijn, 2000; Robins, Caspi, Moffitt, 2000). W badaniach wykazano, że liczy się ono zarówno dla ogólnej satysfakcji z życia (Arrindell, Luteijn, 2000), jak i satysfakcji ze związku (Robins, Caspi, Moffitt, 2000). Podobieństwo partnerów zwiększa wzajemne poczucie zrozumienia i spójność związku (Anderson, Keltner, John, 2003), a wraz z upływem czasu partnerzy stają się do siebie bardziej podobni (Acitelli, Kenny, Weiner, 2001).

Dodatkowo znaczenie ma, w jakim stopniu cechy partnera rzeczywistego pokrywają się z wyobrażeniem na temat cech partnera idealnego. Badania wskazują, że ludzie jako swoich potencjalnych partnerów preferują tych, prezentowanych jako podobnych do ich partnerów idealnych (Eastwick, Finkel, Eagly, 2011). W aktualnym związku ludzie pozytywniej oceniają partnera wtedy, gdy jego cechy pokrywają się z cechami partnera idealnego (Eastwick, Finkel, Eagly, 2011), a także dokonują wyższej oceny jakości aktualnego związku (Fletcher, Simpson, 2000; Zentner, 2005). Ocena ewentualnej rozbieżności pomiędzy cechami partnera idealnego i rzeczywistego pozwala oszacować zatem, w jakim stopniu relacja z tym partnerem jest satysfakcjonująca (Fletcher, Simpson, 2000).

Płeć psychologiczna a dobór partnera i satysfakcja ze związku

Preferencje co do cech idealnego partnera związane są również ze społecznym wymiarem płciowości. W myśleniu o płci oprócz kontekstu biologicznego wyróżnić można również aspekt psychologiczny. Jak wskazuje Mandal (2004, s. 28), „Jednostka rodząc się w określonej kulturze i stając się jej członkiem, buduje swoją tożsamość za pomocą kategorii (mężczyzna – kobieta) wypracowanych przez kulturę”. Płeć psychologiczna jest więc układem cech kształtującym się w wyniku współdziałania wrodzonej skłonności dziecka do klasyfikowania i organizowania informacji oraz kultury rozróżniającej płcie poprzez na przykład imiona czy ubiór, co umożliwia łatwiejszą identyfikację i tworzenie definicji tego, co męskie i kobiece (Palus, 2006). Zatem płeć psychologiczna jest wyrazem dostosowania się kobiet i mężczyzn do funkcjonujących w społeczeństwie stereotypów kobiecości i męskości. Centralnym wymiarem pojęć kobiecość i męskość są ekspresyjność vs. instrumentalność (Spence, Helmreich, 1980) czy też wspólnotowość vs. sprawczość (Bakan, 1966, za: Wojciszke, 2010). Zasadniczo oznaczają one, że cechy kobiece wiążą się z orientacją na utrzymywanie ciepłych relacji z innymi ludźmi, a cechy męskie z orientacją na realizację celów, co znajduje potwierdzenie w badaniach (Hoffman, Hattie, Borders, 2005; Mandal, Gawor, Buczny, 2009; Bajkowski, 2010).

W ujęciu Bem (1974; 1981) męskość i kobiecość to dwa oddzielne wymiary osobowości. Oznacza to, że każdy człowiek, niezależnie od swojej płci biologicznej, może manifestować cechy stereotypowo kobiece i męskie. W ramach Teorii Schematu Płci Bem (1981) wyodrębniła cztery kategorie płci psychologicznej. Kobiety i mężczyźni, którzy prezentują cechy stereotypowo odpowiadające ich płci biologicznej, definiuje się jako męskich mężczyzn i kobiece kobiety, czyli typ określony seksualnie. Typ krzyżowo określony seksualnie to męskie kobiety i kobiece mężczyźni. Typ nieokreślony seksualnie prezentują osoby o niskim poziomie cech zarówno męskich, jak i kobiecych. Typ androgyniczny reprezentują kobiety i mężczyźni, którzy manifestują wysokie natężenie cech kobiecych i męskich równocześnie.

Dotychczas prowadzone badania pozwalają przypuszczać, że płeć i płeć psychologiczna może być czynnikiem różnicującym dobór partnera. Orlofsky (1982, za: Nęcki, 1996) badał preferencje kobiet i mężczyzn o różnych typach płci psychologicznej co do poziomu męskości i kobiecości partnera idealnego. Okazało się, że kobiety preferowały mężczyzn mniej kobiecych niż one same, a mężczyźni preferowali kobiety o niższym niż prezentowany przez nich poziomie męskości. Wyniki wykazały również, że osoby określone seksualnie preferowały partnerów określonych, a osoby androgyniczne – partnerów androgynicznych. Badania nad preferencją płci psychologicznej partnera idealnego prowadziła również Kimlicka wraz ze współpracownikami (1982). Badacze wykazali, że mężczyźni, niezależnie od rodzaju płci psychologicznej, preferowali kobietę kobiecą. Wyjątkiem były preferencje mężczyzn nieokreślonych, którzy oprócz kobiety kobiecej jako ideał wskazali również kobietę nieokreśloną. Wśród kobiet zaobserwowano większą zmienność

w preferencjach. Kobiety o każdym typie płci psychologicznej jako ideał wskazywały mężczyznę męskiego, przy czym kobiety androgyniczne oraz kobiece wskazywały również mężczyzn androgynicznych, a kobiety nieokreślone – mężczyzn nieokreślonych. Wyniki te świadczą o większej aprobachie kobiet dla mężczyzn prezentujących cechy stereotypowo kobiece niż akceptacji mężczyzn dla męskich zachowań u kobiet.

Na gruncie polskim badania w ramach interesującej nas problematyki prowadziła Kuczyńska (2002), która wykazała, że kobiety, niezależnie od typu własnej płci psychologicznej, jako swój ideał wskazywały mężczyzn androgynicznych. Natomiast mężczyźni określani i krzyżowo określani seksualnie jako idealną partnerkę wskazywali kobietę androgyniczną i kobiecą. Jeśli chodzi o związki rzeczywiste, to kobiece kobiety wybierały mężczyzn męskich oraz nieokreślonych seksualnie, a mężczyźni wiązali się z kobiecymi kobietami. Mężczyźni androgyniczni przebywali w związkach przede wszystkim z kobietami kobiecymi i androgynicznymi, podczas gdy androgyniczne kobiety – z mężczyznami męskimi i androgynicznymi. Przytoczone badania pokazują, że zarówno na poziomie preferencji, jak i w rzeczywistych związkach atrakcyjne dla płci przeciwnej jest prezentowanie cech przynajmniej częściowo zgodnych stereotypowo z płcią biologiczną. Wysoka męskość u kobiet oraz wysoka kobiecość u mężczyzn nie są postrzegane jako atrakcyjne dla płci przeciwnej. Wyjątkiem jest sytuacja, w której cechy te współwystępują wraz z cechami typowymi dla płci biologicznej, czyli wtedy, gdy jednostka prezentuje typ androgyniczny.

Satysfakcja ze związku ujmowana jako pochodna zgodności partnerów pod względem płci psychologicznej oraz zgodności pomiędzy płcią psychologiczną partnera realnego i idealnego była jak dotychczas przedmiotem nielicznych badań. W jednym z nich pary zostały podzielone na takie, w których oboje partnerzy prezentowali określony typ płci psychologicznej, oraz na takie, w których jeden z partnerów prezentował cechy typowe dla swojej płci, a drugi był androgyniczny (Zam-michieli, Gilroy, Sherman, 1988). Wykazano, że pary, w których jeden z partnerów łączył w sobie cechy męskie i kobiece, charakteryzowały się wyższą satysfakcją ze związku niż pary określone i niezgodne pod względem płci psychologicznej.

Najwyższy poziom satysfakcji z małżeństwa u partnerów androgynicznych wykazała również Mandal (2005). Wynik ten interpretować można w odniesieniu do wyższego poziomu intymności identyfikowanego u par androgynicznych w porównaniu do par, w których partnerzy prezentowali inne typy płci psychologicznej (Krok, Lewoska, 2016). Cechy stereotypowo przypisywane mężczyznom (ambicja, dominacja, wiara w siebie) oraz kobietom (opiekuńczość, delikatność, troska o innych) wyrażają dwie podstawowe orientacje: sprawczą, czyli koncentrację na realizację celów, oraz wspólnotową, czyli koncentrację na relacje interpersonalne (Wojciszke, 2010). Osoby androgyniczne charakteryzują się większą elastycznością zachowań w porównaniu do osób określonych lub nieokreślonych płciowo, które nie dysponują równie szerokim wachlarzem zachowań (Bem, Lenney, 1976; Krok,

Lewoska, 2016). Elastyczność zachowań może mieć znaczenie, jeśli wziąć pod uwagę coraz większą konieczność łączenia ról rodzinnych z zawodowymi, zwłaszcza przez kobiety, a co za tym idzie – konieczność „przełączania się” w zależności od sytuacji z orientacji emocjonalno-społecznej (wspólnotowej) na instrumentalną (sprawczą; Mandal, 2003). Liberska i Janicka (2015) podają, że w związku z większą niezależnością finansową kobiet mężczyźni są mniejszym niż wcześniej źródłem opieki i bezpieczeństwa finansowego, co może przekładać się na wybór partnera. Od mężczyzn wymaga się posiadania, w większym niż kiedyś stopniu, stereotypowych cech kobiecych i to głównie psychiczna kobiecość, nie męskość, stanowi istotny predyktor oceny satysfakcji ze związku (Bradbury, Fincham, 1988). Jeśli wyjść poza atrybuty osobowości, okazuje się również, że zwiększenie zaangażowania mężów w obowiązki domowe podnosi ocenę jakości małżeństwa przez kobiety (Amato i in., 2003).

Problematyka badań

Głównym celem prezentowanych badań była analiza związków pomiędzy typem płci psychologicznej partnera i partnerki w związku, typem płci psychologicznej ich partnera idealnego oraz satysfakcji ze związku. Szukano odpowiedzi na pytania o to: (1) jaki typ płci psychologicznej u partnera i partnerki preferują badane kobiety i badani mężczyźni oraz czy zgodność pomiędzy płcią psychologiczną osoby badanej a (2) płcią psychologiczną jej partnera rzeczywistego i (3) idealnego wiąże się z satysfakcją ze związku.

Podjęmowane zagadnienie wydaje się ważne ze względu na społeczne przemiany stereotypów płci (Korzeń, 2005; Mandal i in., 2009), na podstawie których kształtuje się płeć psychologiczna (Bem, 1981). Z tego powodu w niniejszych badaniach wykorzystana została Skala Męskości i Kobiecości (Lipińska-Grobelny, Gorczycka, 2011), będąca najbardziej aktualnym narzędziem do pomiaru płci psychologicznej. Nie bez znaczenia dla poruszanej tu problematyki płci społeczno-kulturowej ma intensywnie toczący się dyskurs społeczno-polityczny i medialny na jej temat (Brzoza, 2016; Pankowska, 2017). Z jednej strony badania porównujące poziom egalitaryzmu, w tym rodzajowego, w różnych krajach wskazują, że w Polsce dominujące jest spostrzeganie płci przez pryzmat tradycyjnych wartości (Treas, Tai, 2016; Donaldson, Handren, Lac, 2017). Biorąc to pod uwagę, należałoby przewidywać, że osoby badane obydwu płci preferować będą u partnerów zwłaszcza określoną płeć psychologiczną. Z drugiej strony wydaje się, że postawy wobec ról płciowych w Polsce, zwłaszcza kobiet, są bardziej egalitarne (Fuszara, 2002; Mandal, 2004), zatem można by oczekiwać częstszego występowania i większych preferencji nie tylko androgynicznej płci psychologicznej, ale również płci krzyżowo określonej. W interesującym badaniu w diadach matek i córek (Ceniuch i in., 2018) wykazano, że matki spostrzegały swoich partnerów jako mniej wspierających i zaangażowanych niż córki, z kolei związki córek w większym stopniu oparte były na bezpiecznym stylu przywiązania i charakteryzowały się wyższą intymnością. Wy-

niki te można interpretować w odwołaniu do przemian społecznych dotyczących modelu związku i rodziny (Dzwonkowska-Godula, 2015); przemian, które mogłyby skutkować między innymi częstszą manifestacją i większym oczekiwaniem prezentowania cech kobiecych u mężczyzn i cech męskich u kobiet.

W odniesieniu do wyników zaprezentowanych w części teoretycznej badań postawiono następujące hipotezy:

- H1: Jako partnerzy idealni i partnerki idealne, niezależnie od typu płci psychologicznej osób badanych, wskazywane będą osoby androgyniczne.
- H2: Pary zgodne pod względem płci psychologicznej będą bardziej usatysfakcjonowane ze związku w porównaniu z parami, w których zgodność nie występuje.
- H3: Im większa będzie zgodność pomiędzy płcią psychologiczną partnera idealnego a rzeczywistego, tym wyższa będzie satysfakcja ze związku.

Metoda

Osoby badane

Przebadano 60 par heteroseksualnych (120 osób), pozostających w związkach nieformalnych i małżeństwach. W celu wyeliminowania par przebywających w związkach opartych na przelotnym kontakcie seksualnym, w których dobór partnera różni się od doboru do trwałego związku (Buss, 2007), brano pod uwagę pary, których minimalny staż wynosił rok. Najdłuższy staż wyniósł 45 lat. Średnia stażu związku wyniosła $M = 135,16$ miesięcy (około 11 lat). Średnia wieku wyniosła 32 lata ($SD = 35,76$). Najmłodsza osoba badana miała 18 lat, najstarsza – 85.

Narzędzia badawcze

Do pomiaru płci psychologicznej osoby badanej i partnera idealnego użyto Skali Męskości i Kobiecości (SMiK; Lipińska-Grobelny, Gorczycka, 2011) składającej się z 20 przymiotników opisujących cechy stereotypowo przypisywane mężczyznom (np. stanowczy, dominujący) oraz kobietom (np. czuły, wrażliwy). Osoby badane oceniały u siebie nasilenie każdej z cech na skali od 1 (*zdecydowanie taki nie jestem*) do 5 (*zdecydowanie taki jestem*). W przypadku oceny płci psychologicznej partnera idealnego badani wskazywali, w jakim stopniu chcieliby, aby partner posiadał daną cechę (od 1 – *chciałbym, żeby w ogóle taki nie był* do 5 – *chciałbym, żeby zdecydowanie taki był*). Informację o płci psychologicznej partnera realnego uzyskano na podstawie wyników pomiaru kwestionariuszem SMiK drugiej osoby z pary. Alfa Cronbacha dla skali kobiecości partnera realnego wyniosła $\alpha = ,80$, a dla skali męskości $\alpha = ,85$. W przypadku partnera idealnego, skala kobiecości uzyskała rzetelność na poziomie $\alpha = ,74$, a skala męskości $\alpha = ,70$.

Do pomiaru satysfakcji ze związku użyto Kwestionariusza Jakości Związku (Acker, Davis, 1992) opartego na Trójczynnikowej Koncepcji Miłości Sternberga

(1986). Kwestionariusz zawiera 36 zdań opisujących relację z partnerem. Badany zaznacza na pięciostopniowej skali na ile zgadza się z danym twierdzeniem (od 1 – zdecydowanie się nie zgadzam do 5 – zdecydowanie się zgadzam). Narzędzie zawiera trzy podskale: intymność, namiętność i zaangażowanie, natomiast wynik ogólny jest wskaźnikiem ogólnej satysfakcji ze związku. Korelacje między satysfakcją ze związku a jej podskalami wyniosły: $r = ,90, p < ,001$ (intymność), $r = ,92, p < ,001$ (namiętność), $r = ,87, p < ,001$ (zaangażowanie). Ze względu na wysokie współczynniki korelacji między podskalami zdecydowano się na operowanie w dalszych analizach tylko jednym wskaźnikiem – satysfakcją ogólną ($\alpha = ,90$).

Przebieg badań

Pary uczestniczące w badaniu dobierane były metodą „kuli śnieżnej”. Badani informowani byli o anonimowości i dobrowolności badania. Na pierwszej stronie książki testowej zapisana była krótka informacja dotycząca badania – jego celu i charakteru oraz instrukcja, w jaki sposób należy wypełniać kwestionariusz. Załączona metryczka zawierała pytania o podstawowe dane demograficzne. W celu zminimalizowania wpływu kolejności uzupełniania kwestionariuszy na wyniki badania ich rozmieszczenie w książce testowej było rotowane.

Wyniki

W pierwszym kroku analizy danych sprawdzono, jak rozkładają się częstości poszczególnych typów płci psychologicznej u badanych kobiet i mężczyzn. Przedstawia je tabela 1.

Tabela 1. Rozkład częstości typów płci psychologicznej kobiet i mężczyzn

Typ płci psychologicznej	Kobiety	Mężczyźni
Określona	13	18
Krzyżowo określona	10	2
Androgyniczna	28	26
Nieokreślona	6	11

Analiza testem *chi*-kwadrat wykazała istotne różnice w częstościach zarówno w grupie kobiet [$\chi^2(3, N = 60) = 19,42; p < ,001$], jak i mężczyzn [$\chi^2(3, N = 60) = 21,95; p < ,001$]. Szczegółowa analiza przeprowadzona w grupie kobiet wykazała, że androgyniczny typ płci psychologicznej jest tu prezentowany częściej niż określony ($p < ,05$), krzyżowo określony ($p < ,01$) i nieokreślony ($p < ,001$), pomiędzy którymi nie odnotowano istotnych statystycznie różnic. Analiza przeprowadzona w grupie

mężczyzn wykazała, że najczęściej prezentują oni androgyniczną płęć psychologiczną – istotnie częściej niż krzyżowo określoną ($p < ,001$) i nieokreśloną ($p < ,05$). Różnice pomiędzy liczbą mężczyzn o androgynicznej i określonej oraz określonej i nieodróżnicowanej płci psychologicznej nie uzyskały wymaganego poziomu istotności statystycznej ($p > ,05$). Okazało się natomiast, że istotnie więcej mężczyzn prezentowało męską niż kobiecą płęć psychologiczną ($p < ,001$), większa również liczba mężczyzn została zaklasyfikowana do grupy osób o nieokreślonej niż kobiecej płci psychologicznej ($p < ,05$).

W celu weryfikacji pierwszej hipotezy, mówiącej o tym, że jako idealny będzie wskazywany partner o androgynicznej płci psychologicznej, przeprowadzono analizę testem *chi*-kwadrat. Rozkłady wyników w grupie kobiet i mężczyzn wskazujących na idealnego partnera pod względem płci psychologicznej prezentuje tabela 2.

Tabela 2. Rozkład częstości typów płci psychologicznej partnerów i partnerek idealnych

Idealny mężczyzna		Idealna kobieta	
płęć psychologiczna	obserwowane <i>N</i>	płęć psychologiczna	obserwowane <i>N</i>
nieodróżnicowany	4	nieodróżnicowana	5
kobiecy	5	kobieca	15
męski	17	męska	10
androgyniczny	34	androgyniczna	30

Wartość testu *chi*-kwadrat dla rozkładu częstości idealnego mężczyzny w percepcji kobiet wyniosła $\text{Chi}^2(3, N = 60) = 39,06$; $p < ,001$, a dla idealnej kobiety w percepcji mężczyzn – $\text{Chi}^2(3, N = 60) = 23,33$; $p < ,001$. Szczegółowa analiza za pomocą testu *chi*-kwadrat z wyłączeniem poszczególnych grup wykazała, że kobiety wołały istotnie częściej mężczyzn androgynicznych niż nieokreślonych ($p < ,001$), męskich ($p < ,01$) i kobiecych ($p < ,001$), bardziej preferowały również mężczyzn męskich niż nieodróżnicowanych seksualnie ($p < ,01$) i kobiecych ($p < ,01$). Brak istotnych różnic wystąpił jedynie w przypadku mężczyzn kobiecych i nieodróżnicowanych seksualnie, co oznacza, że kobiety wskazywały ich jako partnerów idealnych tak samo często. Te same analizy przeprowadzone na grupie mężczyzn wykazały, że częściej preferowali oni kobietę androgyniczną niż kobiecą ($p < ,05$), męską ($p < ,01$) i nieokreśloną seksualnie ($p < ,001$). Mężczyźni woleli również kobietę kobiecą niż nieodróżnicowaną seksualnie ($p < ,05$). Podsumowując, zarówno kobiety, jak i mężczyźni jako swojego partnera idealnego wskazywali najczęściej osobę androgyniczną, a najrzadziej osobę nieokreśloną seksualnie.

W drugiej hipotezie przewidywano, że pary zgodne pod względem płci psychologicznej będą bardziej usatysfakcjonowane ze związku, w porównaniu

z parami, w których zgodność nie występuje. W celu weryfikacji hipotezy najpierw utworzono zmienną „zgodność”. Za pary zgodne pod względem płci psychologicznej uznano te, w których oboje partnerzy prezentowali płć androgyniczną lub nieokreśloną. Osoby określone seksualnie oraz krzyżowo określone kategoryzowane były na zasadzie komplementarności – za zgodne uznano pary, w których jeden z partnerów był męski, a drugi kobiecy. Przeprowadzona analiza wariancji wykazała, że satysfakcja ze związku mężczyzn okazała się wyższa w przypadku, kiedy występowała zgodność pomiędzy typami płci psychologicznej partnerów, $F(2,57) = 3,53$; $p < ,05$. U kobiet odnotowano różnice na poziomie tendencji statystycznej, $F(2,57) = 3,04$; $p = ,06$, przy czym średnia również była wyższa w przypadku par zgodnych. Analiza wykazała również, że pary, w których występowała zgodność partnerów pod względem płci psychologicznej, charakteryzowały się wyższą satysfakcją ze związku, $F(2,57) = 4,25$; $p < ,05$, niż pary, u których zgodność nie występowała. Rozkłady średnich i odchylenia standardowe prezentuje tabela 3.

Tabela 3. Średnie i odchylenia standardowe satysfakcji ze związku u kobiet, mężczyzn oraz w parach zgodnych i niezgodnych pod względem płci psychologicznej

		M	SD
Satysfakcja kobiet	zgodne	160,41	18,65
	niezgodne	152,37	16,73
Satysfakcja mężczyzn	zgodne	158,23	9,15
	niezgodne	155,06	17,24
Satysfakcja pary	zgodne	318,63	24,65
	niezgodne	305,42	29,29

W hipotezie trzeciej przewidywano, że im większa będzie zgodność pomiędzy płcią psychologiczną partnera idealnego a rzeczywistego, tym wyższa będzie satysfakcja ze związku. W celu jej zweryfikowania najpierw utworzono zmienną „zgodność” poprzez porównanie ze sobą typów płci partnera rzeczywistego i idealnego. U mężczyzn i kobiet zgodność wystąpiła w 29 przypadkach, a brak zgodności – w 28. Analiza wariancji wykazała, że zgodność istotnie różnicuje satysfakcję ogólną mężczyzn, $F(2,57) = 3,92$; $p < ,05$, przy czym była ona wyższa, jeśli występowała zgodność między płcią psychologiczną partnerki realnej i idealnej. U kobiet zgodność płci partnera realnego i idealnego różnicowała satysfakcję ze związku na poziomie tendencji statystycznej, $F(2,57) = 2,88$; $p = ,055$. Satysfakcja kobiet również jak w przypadku mężczyzn wzrastała, jeśli płć partnera pokrywała się z ideałem (tabela 4).

Tabela 4. Średnie i odchylenia standardowe satysfakcji ze związku u kobiet i mężczyzn w zależności od zgodności płci psychologicznej partnera rzeczywistego i idealnego

		M	SD
Satysfakcja kobiet	zgodne	157,34	20,93
	niezgodne	154,07	13,49
Satysfakcja mężczyzn	zgodne	158,51	12,82
	niezgodne	153,96	16,22

Dodatkowo w celu zweryfikowania trzeciej hipotezy przeprowadzono analizę regresji. Najpierw utworzono wskaźniki rozbieżności pomiędzy natężeniem kobiecości i męskości partnera idealnego a natężeniem kobiecości i męskości prezentowanych przez partnerów i partnerki realne. Do utworzenia wskaźników posłużono się wzorem (cechy partnera idealnego – cechy partnera realnego), gdzie pod pojęciem „cechy” mieści się – w zależności od rodzaju wskaźnika – natężenie męskości lub kobiecości. Tak więc przykładowo, rozbieżność między kobiecością idealną partnera w oczach partnerki a kobiecością realną partnera obliczona była poprzez odjęcie wartości kobiecości partnera realnego od wartości kobiecości partnera idealnego. Gdy tak utworzony wskaźnik przyjmuje wartość ujemną, oznacza to, że partner realny posiada wyższe natężenie męskości / kobiecości niż partner idealny. Wskaźnik dodatni oznacza natomiast, że partner realny ma niższe natężenie męskości / kobiecości niż partner idealny.

Przeprowadzono dwie – osobno dla kobiet i mężczyzn – hierarchiczne analizy regresji. W pierwszym kroku, jako predyktory, wprowadzono do modelu długość trwania związku oraz męskość i kobiecość osób badanych celem kontrolowania tych zmiennych. W drugim kroku wprowadzone zostały dwa wskaźniki rozbieżności, odnoszące się do męskości i kobiecości partnera (realnego / idealnego). Zmienną wyjaśnianą była satysfakcja ze związku. Wyniki analiz zaprezentowano w tabeli 5.

Analiza przeprowadzona w grupie kobiet wykazała, że najsilniejszym predyktorem ich satysfakcji ze związku jest długość jego trwania, $t = -3,63$, $p < ,01$. Okazało się, że im dłuższy staż przebywania w związku, tym kobiety odczuwają niższą satysfakcję z niego. Istotnym predyktorem satysfakcji u kobiet okazała się również rozbieżność pomiędzy natężeniem męskości partnera realnego i idealnego, $t = -2,21$, $p < ,05$. Przy takiej konstrukcji wskaźnika rozbieżności $\beta = -,27$ oznacza, że gdy partner realny prezentuje niższe natężenie męskości niż partner idealny, tym mniejsza satysfakcja ze związku u kobiet. Rozbieżność w zakresie natężenia kobiecości nie przewidywała istotnie satysfakcji ze związku. Należy jednak zauważyć, że choć model drugi okazał się istotny statystycznie, to dodanie

dwóch predyktorów w postaci rozbieżności nie zwiększało istotnie wyjaśnianej wariancji.

Analiza regresji przeprowadzona w grupie mężczyzn ujawniła, że jedynym istotnym predyktorem ich satysfakcji ze związku jest psychiczna męskość badanych, $t = 2,98, p < ,01$. Im wyższe natężenie psychicznej męskości mężczyzn, tym wyższy ich poziom satysfakcji ze związku. Rozbieżność w natężeniu męskości i kobiecości ich partnerek realnych i idealnych okazała się nie mieć znaczenia dla odczuwanej satysfakcji ze związku.

Tabela 5. Hierarchiczna analiza regresji

		Satysfakcja kobiet			Satysfakcja mężczyzn		
		ΔR^2	β	F	ΔR^2	β	F
Krok 1	długość trwania związku		-,41**			-,16	
	męskość	,22**	,18	4,78**	,28**	,39**	6,87**
	kobiecość		-,14			,20	
Krok 2	długość trwania związku		-,44**			-,15	
	męskość		,21			,38**	
	kobiecość	,07	-,13	4,01**	,02	,19	4,35**
	męskość – rozbieżność		-,27*			-,03	
	kobiecość – rozbieżność		,09			,14	

Uwaga. * $p < ,05$; ** $p < ,01$.

Dyskusja wyników

Celem zaprezentowanych badań było ustalenie regulacyjnej funkcji płci psychologicznej w satysfakcji ze związku kobiet i mężczyzn. W odniesieniu do wyników wcześniejszych badań (Zammichieli, Gilroy, Sherman, 1988; Kuczyńska, 2002; Fletcher i in., 2004; Dwyer, 2005; Eastwick, Finkel, Eagly, 2011) przewidywano, że szczególnie atrakcyjne jako partnerzy idealni będą osoby androgyniczne, ze względu na posiadanie zarówno kobiecych, jak i męskich cech, oraz że zgodność między typem płci psychologicznej partnerów w związku rzeczywistym, a także zgodność między płcią psychologiczną partnera rzeczywistego i idealnego będą sprzyjać wysokiej ocenie jakości związku.

Podobieństwo między partnerami jest istotnym aspektem kształtującym satysfakcję ze związku (Eysenck, Wakefield, 1981; Dwyer, 2005) – może pełnić funkcję czynnika pozytywnie wzmacniającego nie tylko opinie i wartości, ale również

niektóre aspekty tożsamości osobistej. Wyniki badania wykazały, że w przypadku, gdy występuje zgodność pod względem typów płci psychologicznej partnerów, wzrasta ich satysfakcja ze związku, przy czym zgodność rozumiana była jako wykazywanie tego samego typu płci psychologicznej u par androgynicznych i nieokreślonych seksualnie oraz komplementarnych w przypadku par określonych i krzyżowo określonych. Partnerzy androgyniczni są w większym stopniu elastyczni w zachowaniach (Bem, Lenney, 1976), prezentując zależnie od okoliczności cechy sprawcze lub wspólnotowe, które jak wskazuje Wojciszke (2010, s. 82), są „zasobem dobroczynnym”. Osoby o określonym typie płci psychologicznej natomiast wykazują największą satysfakcję ze związku, jeśli dobierają się na zasadzie komplementarności – kobieta posiada cechy kobiece, a mężczyzna typowo męskie, co powoduje, że podział ról jest wyraźny i typowy dla stereotypowego postrzegania płciowości (Lelakowska, Zdrojewicz, 2008). Widoczna jest tu spójność z wynikami dotyczącymi pierwszej hipotezy. Analizy wykazały bowiem, że jako idealni, podobnie jak w badaniach Kuczyńskiej (1992), wskazywani byli partnerzy androgyniczni lub – w dalszej kolejności – osoby o cechach typowych dla ich płci biologicznej.

Analiza danych weryfikująca hipotezę trzecią wykazała, że zgodność między płcią psychologiczną partnera realnego i idealnego istotnie różnicuje satysfakcję ze związku. Jest ona wyższa wtedy, gdy partner posiada cechy, których oczekujemy lub które cenimy u płci przeciwnej. Na podstawie wyników prezentowanych tu analiz i dotychczasowych wyników badań (Kuczyńska, 2002) można stwierdzić, że najczęściej są to cechy androgyniczne lub typowe dla płci biologicznej. Jeśli cechy, których poszukujemy, są zbieżne z cechami, które posiada partner, a także z cechami posiadanymi przez nas (lub jak w przypadku typów określonych seksualnie – komplementarne wobec naszych cech), wzrasta satysfakcja ze związku.

Warto zauważyć, że pomimo, iż zgodność między płcią psychologiczną partnera idealnego a realnego jest istotnym czynnikiem różnicującym satysfakcję ze związku, to nie jest ona czynnikiem najsilniej ją determinującym. U kobiet predyktorem, który ujemnie wpływał na satysfakcję ze związku był czas jego trwania, co zgodne jest z koncepcją miłości Sternberga (1986), według której wraz ze stażem związku dość szybko obniża się poziom namiętności i nieco wolniej poziom intymności. Być może niższa satysfakcja ogólna kobiet spowodowana jest oparciem długotrwałego związku głównie na zaangażowaniu (Wojciszke, 2003). Badania dowodzą, że utrzymanie wysokiego poziomu namiętności w wieloletnich związkach jest możliwe, jednak wymaga to aktywności ze strony partnerów (Acevedo, Aron, 2009). U mężczyzn czynnikiem najsilniej determinującym satysfakcję ze związku było natężenie ich męskości. Mężczyźni męscy są w mniejszym stopniu elastyczni wobec ról płciowych niż mężczyźni androgyniczni. Niestereotypowe względem płci biologicznej zachowania mogą być oceniane negatywnie, nawet jako zaburzenie tożsamości rodzajowej (Pankowska, 2005). Dla mężczyzn szczególnie istotne jest sprawdzenie się w męskiej roli oraz udowodnienie swojej męskości (Vandello, Bosson, 2013), co zdaniem Plecka (1995, za: Kwiatkowska, Nowakowska, 2006), jest

wręcz wpisane w konstrukcję męskości wielu kultur, a manifestowanie cech czy zachowań stereotypowo kobiecych przez mężczyzn generuje wiele negatywnych konsekwencji interpersonalnych (Vandello, Bosson, 2013). Być może mężczyźni postrzegają związek z kobietą androgyniczną lub kobietą jako właściwy i zgodny z normami społecznymi, ponieważ mają poczucie, że oni są tymi, którzy wnoszą do związku męski pierwiastek.

Podsumowując, badania potwierdziły szczególną atrakcyjność zarówno osób androgynicznych, jak i osób o określonym typie płci jako partnerów i partnerki w związku; wykazały również, że zgodność partnerów pod względem typu płci psychologicznej, a także zgodność płci psychologicznej partnera rzeczywistego i idealnego różnicują satysfakcję ze związku, choć uzyskane efekty nie są silne. Wykazała to analiza regresji, w której większe znaczenie niż zgodność miał czas trwania związku (u kobiet) i natężenie własnej męskości (u mężczyzn). W przyszłych badaniach należałoby skoncentrować się zatem na poszukiwaniu innych aspektów psychologicznych, pod względem których zgodność między partnerami mogłaby mieć istotne znaczenie, jeśli chodzi o ocenę jakości związku.

Ograniczenie generalizacji wyników badań może stanowić procedura doboru osób badanych. Wadą metody „kuli śnieżnej” jest tendencja do rekrutowania przez uczestników badań osób dobrze im znanych, a co za tym idzie – na ogół osób o zbliżonych cechach. W badaniu nie uwzględniono podziału par na związki formalne i nieformalne. Chociaż wiadomo, że osoby przebywające w tych dwóch typach związków mogą różnić się między sobą pod względem satysfakcji ze związku (Chybicka, 2008), to nie muszą różnić się, jeśli chodzi o kryteria doboru partnera (Schoen, Weinick 1993, za: Slany, 2002). Należy również zauważyć, że badaną grupę cechowała duża heterogeniczność, jeśli chodzi o wiek. Gromadząc odpowiednio większą próbę, w przyszłych badaniach można by uwzględnić tę zmienną jako prawdopodobnie różnicującą nie tylko satysfakcję ze związku (Zimmer-Gembeck, Petherick, 2006), ale płć psychologiczną osób badanych i płć psychologiczną ich idealnego partnera.

Powyższa kwestia wymaga odrębnego komentarza, gdyż w badaniu zaobserwowano dużą dysproporcję w typach płci psychologicznej preferowanej i rzeczywiście występującej u osób badanych. Okazało się, że dominują tutaj płć androgyniczna i płć określona, a wyniki te są spójne z uzyskanymi wcześniej. Przykładowo, w badaniach Bakiery i Wiśniewskiej (2018) prawie 75% osób badanych prezentowało androgyniczną lub określoną płć psychologiczną. Podobnie w badaniach Kuczyńskiej (2016) – prawie 82% badanych kobiet i 76% mężczyzn prezentowało powyższe typy płci psychologicznej. Uzyskane rezultaty wskazują, że zmiany ról płciowych, jeśli interpretować je przez pryzmat płci psychologicznej, skutkują zwiększoną częstością manifestowania i preferencji zwłaszcza dla androgynii. Tym jednak, co zasługuje na uwagę, jest fakt, że o ile podobna liczba kobiet prezentowała kobiecą i męską płć psychologiczną (i nie było między tymi dwiema grupami istotnych statystycznie różnic), o tyle tylko dwóch mężczyzn prezentowało kobiecy typ płci psychologicznej. Rezultat ten można interpretować nie tylko

w odwołaniu do większej elastyczności kobiet niż mężczyzn, jeśli chodzi o łączenie ról rodzinnych i zawodowych (Mandal, 2003; Titkow, Duch-Krzystoszek, Budrowska, 2004), ale również większego przyzwolenia dla kobiet niż mężczyzn na wykraczanie poza stereotyp płci własnej i mniejszych tego konsekwencji intra- i interpersonalnych (Thomson, Pleck, 1986; Vandello, Bosson, 2013).

Literatura cytowana

- Acevedo, B.P., Aron, A. (2009). Does a long – term relationship kill romantic love? *Review of General Psychology*, 13(1), 59–67.
- Acitelli, L.K., Kenny, D.A., Weiner, D. (2001). The importance of similarity and understanding of partners' marital ideals to relationship satisfaction. *Personal Relationships*, 8, 167–185.
- Acker, M., Davis, M.H. (1992). Intimacy, Passion and Commitment in Adult Romantic Relationships: A Test of the Triangular Theory of Love. *Journal of Social and Personal Relationships*, 9, 21–50.
- Amato, P.R., Johnson, D.R., Booth, A., Rogers, S.J. (2003). Continuity and change in marital quality between 1980 and 2000. *Journal of Marriage and Family*, 65(1), 1–22.
- Anderson, C., Keltner, D., John, O.P. (2003). Emotional convergence between people over time. *Journal of Personality and Social Psychology*, 84(5), 1054–1068.
- Aronson, E., Wilson, T., Akert, R. (1997). *Psychologia społeczna. Serce i umysł*. Poznań: Wydawnictwo Zys i S-ka.
- Arrindell, W.A., Luteijn, F. (2000). Similarity between intimate partners for personality traits as related to individual levels of satisfaction with life. *Personality and Individual Differences*, 28(4), 629–637.
- Bajkowski, T. (2010). *Kobiecość i męskość w percepcji młodzieży akademickiej*. Warszawa: Wydawnictwo Akademickie Żak.
- Bakiera, L., Wiśniewska, M. (2018). Płeć metrykalna i psychologiczna a podział obywateli domowych i satysfakcja seksualna w związkach konsensualnych. *Rocznik Lubuski*, 44(1), 325–344.
- Bem, S.L. (1974). The measurement of psychological androgyny. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 42(2), 155–162.
- Bem, S.L. (1981). Gender schema theory: A cognitive account of sex typing. *Psychological Review*, 88(4), 345–364.
- Bem, S.L. (2000). *Męskość i kobiecość. O różnicach wynikających z płci*. Gdańsk: Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne.
- Bem, S.L., Lenney, E. (1976). Sex Typing and the Avoidance of Cross-Sex Behavior. *Journal of Personality and Social Psychology*, 33(1), 48–54.
- Botwin, M.D., Buss, D.M., Shackelford, T.K. (1997). Personality and mate preferences: Five factors in mate selection and marital satisfaction. *Journal of Personality*, 65, 107–136.

- Bradbury, T.N., Fincham, F.D. (1988). Individual difference variables in close relationships: A contextual model of marriage as an integrative framework. *Journal of Personality and Social Psychology*, 54(4), 713–721.
- Braun-Gałkowska, M. (1992). *Psychologiczna analiza systemów rodzinnych osób zadowolonych i niezadowolonych z małżeństwa*. Lublin: Wydawnictwo KUL.
- Brzoza, K. (2016). Gender w polskim dyskursie medialnym na przykładzie publikacji „Gazety Wyborczej” w latach 2010–2014. *Polityka i Społeczeństwo*, 14(2), 131–150.
- Buss, D.M. (1985). Human mate selection. *American Scientist*, 73, 47–51.
- Buss, D.M. (1989). Sex differences in human mate preferences: Evolutionary hypotheses tested in 37 cultures. *Behavioral and Brain Sciences*, 12(1), 1–14.
- Buss, D.M. (2001). *Psychologia ewolucyjna*. Gdańsk: Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne.
- Buss, D.M. (2007). *Ewolucja pożądania. Jak ludzie dobierają się w pary*. Gdańsk: Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne.
- Ceniuch, K., Fłakowska, K., Krupa, M., Mącik, D. (2018). Różnice w ocenie funkcjonowania relacji romantycznej i wczesnych nieadaptacyjnych schematów Younga pomiędzy matkami i córkami. *Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio J, Paedagogia–Psychologia*, 31(1), 169–181.
- Chybicka, A. (2008). Zadowolenie ze związku intymnego oraz psychologiczne zyski i koszty związane z pozostawianiem w relacji – analiza porównawcza bezdzietnych związków małżeńskich i niemałżeńskich o podobnym stażu. *Psychologia Rozwojowa*, 13(3), 79–90.
- Czapiński, J., Panek, T. (2015). *Diagnoza społeczna 2015. Warunki i jakość życia Polaków*. Warszawa: Rada Monitoringu Społecznego.
- Donaldson, C.D., Handren, L.M., Lac, A. (2017). Applying multilevel modeling to understand individual and cross-cultural variations in attitudes toward homosexual people across 28 European countries. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 48(1), 93–112.
- Doroszewicz, K. (2008). Bliskie związki a jakość życia. *Psychologia Jakości Życia*, 7(1), 5–18.
- Dwyer, D. (2005). *Bliskie relacje interpersonalne*. Gdańsk: Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne.
- Dzwonkowska-Godula, K. (2015). *Tradycyjnie czy nowocześnie? Wzory macierzyństwa i ojcostwa w Polsce*. Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego.
- Eastwick, P.W., Finkel, E.J., Eagly, A.H. (2011). When and why do ideal partner preferences affect the process of initiating and maintaining romantic relationships? *Journal of Personality and Social Psychology*, 101(5), 1012–1032.
- Eysenck, H.J., Wakefield, J.A., Jr. (1981). Psychological factors as predictors of marital satisfaction. *Advances in Behaviour Research and Therapy*, 3(4), 151–192.
- Fletcher, G.J., Simpson, J.A. (2000). Ideal standards in close relationships: Their structure and functions. *Current Directions in Psychological Science*, 9(3), 102–105.
- Fletcher, G.J., Tither, J.M., O’Loughlin, C., Friesen, M., Overall, N. (2004). Warm and homely or cold and beautiful? Sex differences in trading off traits in mate selection. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 30(6), 659–672.

- Fuszara, M. (red.), (2002). *Kobiety w Polsce na przełomie wieków: nowy kontrakt płci?* Warszawa: Instytut Spraw Publicznych.
- Gangestad, S.W., Scheyd, G.J. (2005). The evolution of human physical attractiveness. *Annual Review of Anthropology*, 34(1), 523–548.
- Hoffman, R., Hattie, J.A., Borders, L. (2005). Personal definitions of masculinity and femininity as an aspect of gender self-concept. *Journal of Humanistic Counseling, Education and Development*, 44(1), 66–83.
- Janicka, I., Niebrzydowski, L. (1994). *Psychologia małżeństwa*. Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego.
- Jankowiak, B. (2007). Problematyka jakości i trwałości relacji partnerskich w teorii i badaniach. *Przegląd Terapeutyczny*, 3, 1–25.
- Kaźmierczak, M. (2013). Postrzegana empatia partnera jako predyktor satysfakcji ze związku romantycznego. *Psychologia Społeczna*, 4(27), 435–447.
- Kelley, H.H., Thibaut, J.W. (1978). *Interpersonal Relations: A Theory of Interdependence*. New York: Wiley.
- Kimlicka, T.M., Wakefield, J.A., Goad, N.A. (1982). Sex-roles of Ideal Opposite Sexed Persons for College Males and Females. *Journal of Personality Assessment*, 46(5), 519–521.
- Korzeń, R. (2005). Nowa charakterystyka psychometryczna Inwentarza Oceny Płci Psychologicznej (IPP). *Studia Psychologica: Theoria et praxis*, 6, 37–50.
- Krok, D., Lewoska, I. (2016). *Płeć psychologiczna a zadowolenie ze związku małżeńskiego i własnego życia*. Opole: Uniwersytet Opolski.
- Kuczyńska, A. (1992). Płeć psychologiczna. Podstawy teoretyczne, dane empiryczne oraz narzędzie pomiaru. *Przegląd Psychologiczny*, 2, 237–247.
- Kuczyńska, A. (1998). *Sposób na bliski związek. Zachowania wiążące w procesie kształtowania się i utrzymania więzi w bliskich związkach*. Warszawa: Wydawnictwo Instytutu Psychologii PAN.
- Kuczyńska, A. (2002). Płeć psychologiczna idealnego i rzeczywistego partnera życiowego oraz jej wpływ na jakość realnie utworzonych związków. *Przegląd Psychologiczny*, 45(4), 385–399.
- Kuczyńska, A. (2016). Płeć psychologiczna a asertywność w bliskich związkach. *Rocznik Lubuski*, 42(1), 19–35.
- Kwiatkowska, A., Nowakowska, A. (2006). *Mężczyzna polski. Psychospołeczne czynniki warunkujące pełnienie ról zawodowych i rodzinnych*. Białystok: Wydawnictwo Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Białymstoku.
- Lelakowska, K., Zdrojewicz, Z. (2008). Płeć psychologiczna a preferowane bodźce seksualne. *Seksuologia Polska*, 6(1), 14–20.
- Li, T., Fung, H.H. (2011). The Dynamic Goal Theory of Marital Satisfaction. *Review of General Psychology*, 15(3), 246–254.
- Liberska, H., Janicka, I. (2015). *Psychologia rodziny*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Lipińska-Grobelny, A., Gorczycka, K. (2011). Rekonstrukcja narzędzia do pomiaru płci psychologicznej. *Przegląd Psychologiczny*, 54(2), 179–192.

- Lukaszewski, A.W., Roney, J.R. (2010). Kind toward whom? Mate preferences for personality traits are target specific. *Evolution and Human Behavior*, 31(1), 29–38.
- Mandal, E. (2003). *Kobiecość i męskość: popularne opinie a badania naukowe*. Warszawa: Wydawnictwo Akademickie Żak.
- Mandal, E. (2004). *Podmiotowe i interpersonalne konsekwencje stereotypów związanych z płcią*. Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.
- Mandal, E. (2005). Poczucie jakości życia w małżeństwie kobiet i mężczyzn. W: A. Bańka (red.), *Psychologia jakości życia* (s. 151–162). Poznań: Stowarzyszenie Psychologia i Architektura.
- Mandal, E., Gawor, A., Buczny, J. (2009). Analiza treści i hierarchicznej struktury stereotypu polskiej kobiety i polskiego mężczyzny. W: A. Chybicka, N. Kosakowska-Berezecka (red.), *Między płcią a rodzajem. Teorie, badania, aplikacje* (s. 13–30). Kraków: Oficyna Wydawnicza Impuls.
- Miluska, J., Boski, P. (1999). Męskość – kobiecość: zarys i poziomy analizy problematyki. W: J. Miluska, P. Boski (red.), *Męskość – kobiecość w perspektywie indywidualnej i kulturowej* (s. 9–38). Warszawa: Wydawnictwo Instytutu Psychologii PAN.
- Nęcki, Z. (1996). *Atrakcyjność wzajemna*. Kraków: Wydawnictwo Profesjonalnej Szkoły Biznesu.
- Palus, K. (2006). Rola rodziny w kształtowaniu ról i stereotypów płciowych. *Roczniki Socjologii Rodziny*, 18, 187–202.
- Pankowska, D. (2005). *Wychowanie a role płciowe*. Gdańsk: Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne.
- Pankowska, D. (2017). Czego można dowiedzieć się o gender z Internetu? Analiza dyskursu w tekstach dostępnych w sieci. *Przegląd Badań Edukacyjnych*, 2(25), 137–161.
- Pawłowski, B. (2009). *Biologia atrakcyjności człowieka*. Warszawa: Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego.
- Plopa, M. (2011). *Psychologia rodziny: teoria i badania*. Kraków: Oficyna Wydawnicza Impuls.
- Robins, R.W., Caspi, A., Moffitt, T.E. (2000). Two personalities, one relationship: Both partners' personality traits shape the quality of their relationship. *Journal of Personality and Social Psychology*, 79(2), 251–259.
- Slany, K. (2002). *Alternatywne formy życia małżeńsko-rodzinnego w ponowoczesnym świecie*. Kraków: Nomos.
- Spence, J.T., Helmreich, R.L. (1980). Masculine instrumentality and feminine expressiveness: Their relationships with sex role attitudes and behaviors. *Psychology of Women Quarterly*, 5(2), 147–163.
- Sternberg, R.J. (1986). A Triangular Theory of Love. *Psychological Review*, 93(2), 119–135.
- Sternberg, R.J. (1997). Construct validation of a triangular love scale. *European Journal of Social Psychology*, 27, 313–335.
- Thomson, E.H., Pleck, J.H. (1986). The structure of male role norms. *The American Behavioral Scientist*, 29, 531–543.

- Titkow, A., Duch-Krzystoszek, D., Budrowska, B. (2004). *Nieodpłatna praca kobiet*. Warszawa: Wydawnictwo Instytutu Filozofii i Socjologii PAN.
- Treas, J., Tai, T. (2016). Gender inequality in housework across 20 European nations: Lessons from gender stratification theories. *Sex Roles*, 74(11–12), 495–511.
- Vandello, J.A., Bosson, J.K. (2013). Hard won and easily lost: A review and synthesis of theory and research on precarious manhood. *Psychology of Men & Masculinity*, 14(2), 101–113.
- Wojciszke, B. (2003). *Psychologia miłości*. Gdańsk: Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne.
- Wojciszke, B. (2010). *Sprawczość i wspólnotowość. Podstawowe wymiary spostrzegania społecznego*. Gdańsk: Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne.
- Zammichieli, M., Gilroy, F., Sherman, M. (1988). Relation between sex – role orientation and marital satisfaction. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 14(4), 747–745.
- Zentner, M.R. (2005). Ideal mate personality concepts and compatibility in close relationships: A longitudinal analysis. *Journal of Personality and Social Psychology*, 89(2), 242–256.
- Zimmer-Gembeck, M.J., Petherick, J. (2006). Intimacy dating goals and relationship satisfaction during adolescence and emerging adulthood: Identity formation, age and sex as moderators. *International Journal of Behavioral Development*, 30(2), 167–177.

Streszczenie. Celem badania było sprawdzenie, czy i w jakim stopniu zgodność pomiędzy psychiczną kobiecością i męskością partnerów oraz partnera idealnego i realnego wiąże się z satysfakcją ze związku. Dodatkowo weryfikowano, jaki typ płci psychologicznej partnera i partnerki w związku wskazywany jest jako idealny. W badaniu udział wzięło 60 par heteroseksualnych. Do pomiaru płci psychologicznej realnej i idealnej użyto Skali Męskości i Kobiecości (Lipińska-Grobelny, Gorczycka, 2011), a do oceny satysfakcji ze związku użyto Kwestionariusza Jakości Związku (Acker, Davis, 1992). Analizy wykazały, że satysfakcja ze związku była większa, jeśli istniała zgodność między płcią psychologiczną partnerów w związku oraz partnera realnego i idealnego. Niemniej najsilniejszym, ujemnym predyktorem satysfakcji u kobiet okazał się czas trwania związku, podczas gdy u mężczyzn – predyktorem dodatnim – natężenie ich psychologicznej męskości. Jako partnerzy idealni najczęściej wskazywane były osoby o tożsamości androgynicznej, a najmniej preferowanym typem płci psychologicznej u partnera idealnego była płeć nieokreślona i krzyżowo określona.

Słowa kluczowe: płeć psychologiczna, satysfakcja ze związku, partner realny, partner idealny

Data wpłynięcia: 28.08.2019

Data wpłynięcia po poprawkach: 16.11.2019

Data zatwierdzenia tekstu do druku: 31.12.2019